

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Artykuł:

Związek Gospodarczy Spółdzielni Mleczarskich w Poznaniu

Źródło:

Spółdzielczy Przegląd Naukowy Rok 10 1937 zeszyt 4, strony 51-55

Artykuł zdigitalizowany i udostępniony cyfrowo w ramach zadań projektu pt.
„Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39«
H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

niejsze prace wydane w okresie powojennym: „Kłęska mieszkaniowa i próby jej usunięcia” i „Robotnicze Spółki Mieszkaniowe”. Pierwsza z tych prac wydana w r. 1920 ma charakter poważnego źródłowego przedstawienia ówczesnej sytuacji mieszkaniowej w Warszawie, oraz krytyki ustawodawstwa mieszkaniowego i wskazania dróg wyjścia, ilustrowanego przykładami zagranicy. Główny nacisk położony jest na akcję Państwa i gminy. Spółdzielczości mieszkaniowej poświęcona jest druga praca, wydana w r. 1923 której większość zajmuje się rozwojem i stanem spółdzielczości mieszkaniowej zagranicą.

ZWIĄZEK GOSPODARCZY SPÓŁDZIELNI MLECZARSKICH W POZNANIU

Dnia 21 kwietnia b. r. odbyło się walne zgromadzenie Związku Gospodarczego Spółdzielni Mleczarskich w Poznaniu, który w dniu tym obchodził równocześnie 10-ciolecie swego powstania.

Imieniem zarządu obszerne sprawozdanie złożył dyr. W. Dobroczyński, który wskazał, że mleczarstwo polskie zawdzięcza poprawę swego położenia w okresie sprawozdawczym przede wszystkim kontynuowaniu państwowej polityki w dziedzinie popierania produkcji hodowlanej.

W ramach tych ogólnych warunków kształtowała się w roku ubiegłym, jako dziewiątym roku bilansowym, zarówno organizacyjna jak i handlowa działalność Związku. Jeżeli udało się osiągnąć pozytywne wyniki, przypisać to należy zarówno staraniom Związku, by sumiennie wywiązać się z zadań jako centrali handlowej, jak i zrozumieniu koncentracji ze strony mleczarń, które chętnie opierały się na spokojnej i gwarantującej im maksimum korzyści współpracy ze Związkiem.

Wymowną ilustracją tego, a zarazem miarą osiągniętych celów są wyniki tej pracy, z których najważniejsze fragmenty przedstawiają się następująco:

Dostawa masła. Dostawy masła mleczarń do Związku w okresie sprawozdawczym wynosiły razem 3.945.300.05 kg., czyli w porównaniu z rokiem poprzednim o 1.050.853.05 kg. wzgl. o 36.30 proc. więcej.

Udział w powyższych dostawach:

Rok 1935:

1. mleczarń spółdzielczych	1.968.427.8	kg — 68.10%
w tym członków . . .	1.873.418.4	„ — 64.73%
2. mleczarń pryw. i dom. .	926.009.2	„ — 31.90%

Rok 1936:

1. mleczarń spółdzielczych	2.804.354.15	kg — 71.08%
w tym członków . . .	2.556.303.75	„ — 64.79%
2. mleczarń pryw. i dom. .	1.140.945.90	„ — 28.92%

Teren działalności Związku w znaczeniu produkcyjnym obejmował zasadniczo Województwa Poznańskie i Pomorskie. W wyjątkowych tylko wypadkach utrzymywał on kontakt z mleczarniami położonymi na zachodzie województw centralnych, o poważnej produkcji masła nadającego się na eksport. I tak Związek otrzymał:

Rok 1935:

z wojew. Poznańskiego	1.272.357.—	kg — 43.95%
„ Pomorskiego	1.509.013.—	„ — 52.13%
z innych województw	113.077.—	„ — 3.92%

Rok 1936:

z wojew. Poznańskiego	1.788.805.15	kg — 45.34%
„ Pomorskiego	2.016.984.50	„ — 51.12%
z innych województw	139.510.40	„ — 3.54%

a) **Eksport masła:** Nowe formy i warunki międzynarodowej wymiany towarowej zmusiły Związek do zwrócenia baczniejszej uwagi na te rynki, które mimo następujących się trudności przedstawiały dla eksportu masła polskiego stosunkowo dogodny zbyt. Tym się tłumaczy pionierska akcja wywozowa na rynki: północnoamerykański, palestyński i marokański — oraz utrzymanie kontaktu z rynkami szwajcarskim i portugalskim. Do Niemiec, Francji i Czechosłowacji wyzyskano przydzielone kontyngenty wywozowe, które oczywiście nie wyczerpały istotnych zdolności eksportowych Związku.

Usiłowania powyższe dały się narazie przeprowadzić w zwięzłych tylko rozmiarach, natomiast głównym odbiorcą Związku był nadal rynek angielski, posiadający, ze względu na swoją nieograniczoną chłonność, wielkie dla eksportu masła polskiego znaczenie, spotęgowane tą okolicznością, że wprowadzone bariery celne nie hamują dowozu masła kontynentalnego.

W porównaniu do ilości 10.937.966 kg masła wywiezionych w okresie sprawozdawczym z całego polskiego obszaru celnego eksport Związku wynosił — 3.037.760,50 kg, co stanowi 27.8 procent. W rozbiciu na poszczególne kraje sprzedaż zagraniczna Związku wygląda następująco:

	rok 1935	rok 1936
Anglia	1.308.740.80 kg	2.511.138.— kg
Ameryka	—	186.711.— "
Niemcy	128 301.— "	186.197.50 "
Szwajcaria	71.304.— "	97.257.— "
Francja	—	16.167.— "
Czechosłowacja	30.804.— "	15.300.— "
Portugalia	5.304.— "	13.005.— "
Palestyna	—	11.169.— "
Maroko	—	816.— "
razem	1.544.549.80 kg	3.037.760.50 kg

b) **Sprzedaż w kraju:** Znaczne rozszerzenie działalności eksportowej nie osłabiło akcji sprzedaży krajowej, szczególnie na rynku poznańskim. Inne ośrodki konsumcyjne korzystały z usług Związku w miarę zapotrzebowania, które zaspakajano przede wszystkim za pośrednictwem spółdzielczych central mleczarskich. Znaczny ubytek obrotów z w. m. Gdańskiem jest wynikiem odmowy ze strony gdańskiej przyjęcia dostaw zakontraktowanych w polsko-gdańskich umowach branżowych, których Związek z polecenia Rządu i pod kontrolą Komisji Rozdzielczej w Toruniu jest głównym wykonawcą. Zestawienie sprzedaży na poszczególne rynki krajowe uwidocznione jest poniżej:

	rok 1935	rok 1936
Poznań	183.710.05 kg	266.430.75 kg
Warszawa	123.709.50 "	129.072.60 "
Górny Śląsk	127.308.— "	91.378.— "
Małopolska	48.550.50 "	29.595.70 "
Gdynia	11.873.75 "	18 913.— "
Zagłębie Dąbrowskie	26.759.— "	12.966.40 "
Łódź	3.664.50 "	7.602.— "
Pomorze	—	2.376.20 "
Gdańsk	824.327.50 "	348.016.— "
Razem	1.340.902.80 kg	906.350.65 kg

Ogólny zbyt.

Rok 1935

a. Eksport	1.544.549.80 kg	— 53.36%
b. w kraju	1.349.902.80 "	— 46.64%

Rok 1936

a. Eksport	3.037.760.50 kg	— 77.03%
b. w kraju	906.350.65 "	— 22.97%

Mleko. Do zakresu obowiązków wynikających z wspomnianej powyżej polsko-gdańskiej umowy branżowej należało pośrednictwo Związku przy wykonywaniu dostaw mleka do Gdańska w ramach ustalonych kontyngentów, które nie zostały dostatecznie wyzyskane zarówno z winy strony gdańskiej jak i wobec bierności zainteresowanych producentów pomorskich, szukających lepszego a bezpośredniego zbytu mleka w Gdyni oraz na wybrzeżu polskim, gdzie zapotrzebowanie stale wzrastało. Wymieniona dostawa wynosiła:

	rok 1935	rok 1936
przez mleczarnie . .	2.423.033 ltr	2.222.521 ltr
przez producentów .	3.755.603 "	1.603.446 "
Razem .	6.178.636 ltr	3.825.967 ltr

Niezależnie od dostaw mleka płynnego dostarczano do Gdańska w roli kontrahenta branżowego 84.350 kg. mleka sproszkowanego, zaś na rynku miejscowym zbyło 8.900 kg. Ogólny zatem obrót tego produktu wynosił 93.250 kg. w przeciwstawieniu do 29.600 kg. sprzedanych w roku poprzednim.

Kazeina. Programowo przeprowadzona akcja w kierunku skoncentrowania w rękach Związku sprzedaży kazeiny, produkowanej przez współpracujące ze Związkiem mleczarnie, przyczyniła się do znacznego powiększenia obrotów w tym dziale i wysunęła Związek na czoło tego rodzaju firm branżowych.

Równolegle z powyższym szła działalność akwizycyjna Związku wśród zainteresowanego spożyciem kazeiny przemysłu krajowego, co pozwoliło mu zapewnić warsztatom mleczarskim jak najkorzystniejsze spieniężenie tego produktu, który poważną zaczyna grać rolę w ogólnej gospodarce mleczarskiej. Ogółem sprzedano:

	rok 1935	rok 1936
w kraju	285.581.— kg	428.725.50 kg
do W. M. Gdańska	1.700.— "	1.500.— "
zagranicą	12.110.— "	—
Razem . .	299.391.— kg	430.225.50 kg

Ser. Sprzedaż serów na rynku krajowym wynosiła razem 7.409,5 kg.

Jaja. Słabe zainteresowanie mleczarni należących do Związku dla akcji zbiórki jaj uniemożliwiło mu dalsze rozszerzenie tego działu. — Obroty trzeba było ograniczyć zatem do pokrywania zapotrzebowania klienteli lokalnej, korzystając głównie z współpracy z gospodarstwami drobiu. Ogólna dostawa i sprzedaż wynosiła 19.174 kop jaj.

Towary techniczne. Sprzedaż towarów technicznych wykazuje poważny wzrost, który najlepiej udawadnia potrzebę prowadzenia tego działu w interesie współpracującego ze Związkiem mleczarstwa. Szczególnym popytem cieszyły się zestawiane w składnicach w Poznaniu i Grudziądzu beczki do masła, jak również papier pergaminowy, farba do masła itp.

Działalność instrukcyjno-techniczna. W dziedzinie pracy instrukcyjno-technicznych wykonywał Związek swe zadania z całą intensywnością i sumiennością, nie szczędząc przy tym nakładów materialnych. Wzorem lat ubiegłych każdy transport masła poddawany był szczegółowej ocenie i kwalifikacji, ponadto zaś badano codziennie masło z każdej mleczarni na zawartość wody i conajmniej 2 razy w tygodniu na pasteryzację, kwasowość i zawartość soli. Dzięki propagandzie w kierunku doskonalenia surowca (tj. mleka) zmalał znacznie odsetek masła o posmakach kwaśnym i sfermentowanym, na co wskazują cyfry natężenia kwasności, które wynosiły w roku 1935: 26.25‰, natomiast w roku sprawozdawczym już tylko 12.31‰ ogólnych dostaw Związku. Dalszym pocieszającym rezultatem tych prac był spadek występującej w masle wolnej wody. Również w zakresie walki z pleśnią osiągnięto pozytywne wyniki, które w dużej mierze zawdzięcza się współpracy z wydziałem technologii rolniczej Uniwersytetu Poznańskiego, który m. i. zbadał w ciągu roku sprawozdawczego ca. 90 prób masła z różnych mleczarni na czystość mikrobiologiczną, a zwłaszcza na obecność zarodków pleśni. Wymownym obrazem tych wyników są następujące cyfry:

w roku 1934	dyskwalifikowano na pleśń	2.97%	— ogólnych naszych dostaw
" 1935	" " "	1.02%	" " "
" 1936	" " "	0.30%	" " "

Poza broszurką opracowaną przez pp. prof. Chrząszcza i mgr. R. Schillaka p. t. „Pleśnienie masła” wydał Związek własnym nakładem drugą broszurkę tych samych autorów, zatytułowaną „Mikroflora masła oraz wapno i soda jako antyseptyki”.

Prace instrukcyjne prowadził Związek drogą wyjazdów personelu fachowego oraz przy pomocy licznej korespondencji. Niezależnie zaś od tego organizował w Poznaniu i Grudziądzu dla kierowników mleczarni liczne zjazdy, na których referowano i szeroko naświetlano wszystkie zagadnienia związane z poprawą i doskonaleniem, produkcji mleczarskiej. Należy stwierdzić, że zjazdy te cieszyły się wielką frekwencją, co najlepiej wykazuje na pełne zrozumienie ze strony mleczarni dla celowości i doniosłości tej pracy.

Cenne również usługi oddały laboratoria Związku w Poznaniu i Grudziądzu przez wykonywanie bardzo licznych oznaczeń i badań analitycznych masła i innych produktów nabiałowych, która to funkcja niezmiernie ważne posiada znaczenie w całości kształcie prac instrukcyjno-technicznych. Z tego też względu Związek zdecydowany jest utrzymać i nadal na jak najwyższym poziomie wymienione dwa laboratoria — mimo, że na skutek wspomnianego na wstępie wejścia w życie nowego ustawodawstwa mleczarskiego — odebrano im z dniem 1 listopada 1937 r. uprawnienia jako urzędowym zakładom badania masła eksportowego.

Powyższa ilustracja nie wyczerpuje wszystkich dziedzin działalności Związku, której zasięg przekracza zwykłe ramy instytucji handlowej. Czynny brał udział w najrozmaitszych zjazdach i konferencjach, zwoływanych przez czynniki rządowe w łączności ze znacznymi posunięciami w polityce rolnej, a poświęconych zagadnieniom mleczarstwa, w szczególności zaś sprawom z zakresu organizacji eksportu masła, a przede wszystkim nowego ustawodawstwa mleczarskiego.

Poza wyżej wymienionymi danymi dyr. Dobroczyński przedstawił najważniejsze fragmenty prac Związku, które w efekcie utrwaliły pozycję Związku nie tylko jako jednej z najpoważniejszych w Polsce centrali mleczarskiej, ale równocześnie jako silnej placówki spółdzielczej, będącej zarazem pozytywnym czynnikiem gospodarczym na terenie zachodnich województw Rzeczypospolitej. Ogólne obroty towarowe Związku dochodziły w okresie sprawozdawczym do sumy 13.000.000 zł. Bilans zamyka się po obu stronach sumą 1.197.936,42 zł. — oraz rachunek strat i zysków za rok

1936, kończący się po obu stronach kwotą zł. 499.988,73. Walne zgromadzenie przyjęło sprawozdanie jednogłośnie, udzielając statutowego pokwitowania zarządowi i radzie nadzorczej. Z nadwyżki w sumie zł. 27.851,71 uchwalono wypłacić dywidendę w wysokości 7⁰/₀.

W skład nowej rady nadzorczej wchodzi:

p. dr. W. Seydlitz jako prezes, oraz jako członkowie: pp. dr. J. Trzciniński, A. Nowakowski, R. Piłatowski, W. Dykier, dr. Calkosiński, mgr. St. Prejbisz, St. Medyński, L. Średziński, A. Byczkowski.

Zarząd spoczywa w rękach p. dyrektorów W. Dobroczyńskiego i W. Radajewskiego oraz Cz. Małeckiego jako zastępcy.

NOWE GIMNAZJUM SPÓŁDZIELCZE

Z nowym rokiem szkolnym 1937/38 rozpoczyna działalność Państwowe Gimnazjum spółdzielczości (koedukacyjne) przy Liceum Krzemienieckim.

Program nauki wraz z ćwiczeniami obejmuje oprócz przedmiotów pomocniczych i ogólnokształcących przedmioty o charakterze zawodowym: historia i ideologia spółdzielczości, organizacja i gospodarka spółdzielni, technika handlu, technika reklamy i propagandy, towaroznawstwo, geografia gospodarcza, współczesne zagadnienia gospodarcze, arytmetyka handlowa, księgowość ogólna i spółdzielcza, pisanie na maszynie.

Ćwiczenia z zakresu techniki sprzedaży w specjalnej pracowni towaroznawstwa, zajęcia praktyczne w organizacjach uczniowskich wreszcie praktyka w instytucjach spółdzielczych w czasie pobytu w gimnazjum — ułatwiają młodzieży zdobycie niezbędnych w ich przyszłym zawodzie umiejętności.

Ukończenie gimnazjum spółdzielczości daje prawo wstępu do liceów ogólnokształcących, na warunkach, określonych przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Opłata roczna za naukę wynosi 70 zł., opłata za egzamin wstępny zł. 5.

Do gimnazjum przyjmuje się na pierwszy rok nauki włodzieź męską i żeńską po ukończeniu co najmniej 6 klas szkoły powszechnej w wieku od 13 do 16 lat.

Zapisy na 1937/38 rok szkolny — przed wakacjami do dnia 10 czerwca.

Egzaminy wstępne oraz badania lekarskie odbędą się w dniach 18 do 23 czerwca od godziny 8 rano. Kandydaci(cki) egzaminowani są z języka polskiego łącznie z historią, z arytmetyki łącznie z geometrią, z geografii łącznie z przyrodą w granicach programu 6 klas szkoły powszechnej.

Wszelkich dodatkowych informacji udziela Sekretariat pocztą, ustnie lub telefonicznie.

KOEDUKACYJNE GIMNAZJUM SPÓŁDZIELCZOŚCI

Dotychczasowa Szkoła Spółdzielcza im. R. Mielczarskiego od nowego 1937/38 roku szkolnego zostaje przeorganizowana na 4-letnie Koedukacyjne Gimnazjum Spółdzielczości. Dyrekcja Szkoły i Rada Zawiadowca Stowarzyszenia Szkoły Spółdzielczej robiąc to posuniecie, kierowała się interesem młodzieży, dobrem ruchu spółdzielczego oraz ogólnymi wymogami ustroju szkolnictwa w Polsce według nowej ustawy z 1932 r.

Według obecnie obowiązującej ustawy o szkolnictwie, gimnazjom zawodowym, więc i gimnazjum spółdzielczości, przysługują wszystkie prawa, jakie przysługują gimnazjom ogólnokształcącym: prawa II stopnia w służbie państwowej i samorządowej, prawo przejściowości do liceów i t. p.

Do gimnazjum przyjmowana jest młodzież po 6 oddziałach szkoły powszechnej; wobec tego, że szkół 7-klasowych na prowincji jest niewiele,